

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. ден. Румен Дончев Даскалов,
Нов Български Университет - София
И Централноевропейски университет - Будапеща

за избор за професор по професионално направление 3.1. Социология,
антропология и науки за културата (фолклористика), обявен в ДВ бр.
63/18.08.2015 г.

с кандидат доц. д-р Пламен Бочков, Департамент «Антропология» в Нов
Български Университет

Уважаеми членове на научното жури,

Имам удоволствието да рецензирам работата на доц. д-р Пламен Бочков
във връзка с конкурса за професура в Нов Български Университет.
Отначало ще се спра на представения от кандидата основен труд и
съвсем накратко на другите публикации, после ще направя преглед на
неговата изследователска и преподавателска работа, след това на
административната дейност, и най-сетне - на публичните му изяви.

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ И РЕЗУЛТАТИ

За периода 2001-2015 доц. Бочков има 20 публикации във вид на статии
и глави в сборници, три учебника, едно електронно издание на учебни
материали, както и 10 участия на научни форуми. Той се явява
съставител или съ-съставител на шест сборника, четири от които
издадени в НБУ.

В настоящия конкурс доц. Бочков участва с две монографии:

Непознатият юнак. С, БАН, 1994, 113 с. и съвсем наскоро издадената
Веда Словена - 140 години по-късно. НБУ, 2015, 314 с. Ще разгледам
само най-новата монография, която засяга един от най-оспорваните
случаи в българската фолклористика - сборникът песни на помашките
българи по долината на р. Места "Веда Словена", записани от Гологанов

и отпечатани от Стефан Веркович. Тези спорове за най-общо казано автентичността или фалшификацията на текстовете, в които вземат участие най-видни български интелектуалци, започват още с публикуването на първия том през 1874 г., а след това се възобновяват периодически чак до настоящия момент. Въпросът е, че песните като че ли отпращат към архаичен, дохристиянски тракийски пласт (в героя Урфен юнак се вижда Орфей), а също към религиозната митология на християнството и исляма, като повествуват и за преселение на общността от земите на север от Дунав към настоящите места в Родопите.

Като теоретичен подход авторът използва теорията на Майкъл Хърцфелд за културната интимност, като го прилага към регионално обособената общност на Чеча с нейната специфична култура, интерпретативната антропология на Клифорд Гийрц и специално неговата концепция за "локално познание", както и контекстуалистката школа във фолклористи ката (Алън Дъндес, Дан Бен Амос, Дж. Гиоргис и др.) с нейното настояване върху културната среда на фолклорните текстове.

Доц. Бочков подхожда към епоса на "Веда Словена" по най-уместния начин, като не се занимава толкова с проблема за автентичността: той допуска, че песните наистина са били съчинени, но от певци на общността на помаците, а за записалият ги Гологанов допуска известна намеса в редактирането. Според него, дори ако информаторите на Гологанов са измислили песните, това не намалява тяхната ценност. Вместо това доц. Бочков се занимава най-вече с функциите на този епос за носещата го помашка общност, която според него има трудна и сложна съдба и трябва да отстоява своя идентичност както пред съседните мюсюлмани, така и пред християните. По-нататък той характеризира цялостния епос, различните му мотиви като космогеничен и етногенетичен мит, своеобразен "голям разказ", повествуващ за появата на племето или общността по настоящите му земи и неговата "културна" роля за въвеждане на земеделието, занаятите, писмеността и

ритуалите - и по този начин най-общо устройването на социума. Самата тази митологизирана и тъкмо затова считана за истинна устна "история" предлага обяснение за произхода, поддържа идеята за различието от другите и за уникалната идентичност на групата и служи на нейната колективна памет.

Към достоинства на предлаганата работа са: задълбочаването в съдържанието на песенния цикъл (което другите автори почти не правят), чиито основни мотиви са преселението, раждането и женитбата на героя (Орфен - демиург и праотец на общността), кралските сватби и змееборството (т.е. битката с хтоничен противник). Друг принос е полагането на песните в широки културни контексти: материалите от архива на Стефан Веркович, съпоставяне с други песенни сборници, собствени теренни материали, събирани дълго време, и пр. Към приносите трябва да се спомене и разкриването на смислова и функционална връзка между песните от двата тома, епическите и обредните песни, и по този начин формиране на единен календарно-ритуален цикъл за Новата година и Новото начало изобщо - в календарен, стопански и социален план, последният касаещ иницирането на новото поколение в общностните ценности. По този начин се постига и периодическо символно обновяване на природата и социума.

Представените от кандидата статии са повече от двадесет на брой. Тук не мога да се спирам на всяка от тях, а само да ги характеризирам най-общо. Те могат да се разпределят в три тематични кръга: повечето обяснимо са в тясната специалност на автора - фолклор, митология и изобщо традиционна култура. Някои третират различни аспекти на юнашкия епос (юнашкият пир, жената-воин в епоса на южните славяни, юнакът и в частност фигурата на Крали Марко между своето и чуждото и пр.), други - връзката на епоса с културната памет, мотивът за инцеста между брат и сестра, тялото в традиционната култура и т.н. Тези публикации продължават предходна работа на доц. Бочков върху българския юнашки епос и поддържат тезата за неговия старинен

характер. Интересна е и тезата за посредническата функция на трапезата в епоса., също за граничността между своето и чуждото, и за наличност на чуждото в самото свое при някои герои (като Крали Марко). Като цяло авторът предлага нетрадиционна обща културологична концепция за юнашкия фолклор.

Вторият тематичен кръг обхваща работи по теория и методология на етнологията и антропологията, като например за антропология на пола, антропология на околната среда или "културна екология", рефлексивна антропология, също по история на етнологията (работа за Тодор Иванов Живков, друга за етнологията у нас). Някои от тези работи са популяризиращи, свързани с лекционни курсове, и въвеждат определени съвременни направления на антропологията у нас. Други съдържат размисли, породени от собствени наблюдения и полеви опит, като правят собствени приноси към осмислянето на ситуацията на етнолога.

Най-сетне, могат да се обособят и работи, които са резултат от сегашни етнологически изследвания на автора, като например работа върху дискурса за родината сред българските турци в България и в Турция, върху пола и социалните роли в селищната общност, етнологическо изследване върху сакрални местности, свързани с мотива за заровено съкровище, върху популяризирането на фолклора в българското училище, върху комуникацията във Фейсбук и др. Тези работи са, така да се каже, приложна етнология, в която доц. Бочков се извява като изследовател вече не на наследения корпус на епоса, а на живата култура наоколо.

Когато се преценяват заслугите за професорска позиция, специално място трябва да се отдели на свързани с преподаването публикации. В това отношение доц. Бочков е направил твърде много: три учебника, последният в съавторство с Теодор Леков под печат. Да започнем тъкмо с него, озаглавен "Митология и религия", където доц. Бочков е автор на частта за митологията. Учебникът си поставя за цел да запознае студентите с основни понятия и категории на митологията и религията,

но и с основни*автори и концепции, всичко това по множество примери. Книгата съдържа речник на термините и препоръчителна литература. Наред с това, обаче, авторите въвеждат дискуссионни въпроси, споменават нови хипотези и предлагат на места свои интерпретации, основани на собствен изследователски опит.

Друга учебна книга е озаглавена "Ние и другите. Студии по етнология". Водещи тук са темите за времето и пространството, мъжкото и женското, етноконфесионалното многообразие, както те съществуват в българското общество и специално в традиционната култура на българите. В жест към модерната наративистка парадигма специална глава е посветена на разказването като начин на конструиране на локална идентичност и поддържане на колективната памет. Има и глава за новите форми на устна култура сред мигрантските общности на българските турци изселници в Турция, където е отразен полевият опит на автора.

Най-сетне, учебникът "Увод във фолклорната култура" представя обща културологична концепция за фолклора, като се вдъхновява от структуралистката парадигма на Тодор Иванов Живков. Тази концепция се съдържа в първата част, която е по-теоретична в структуралистски смисъл и анализира фолклора на компоненти, които иначе са в единство, а именно, субект, умения и нагласи, продукти, и пр.; друга типология различава фолклорни цикли, фолклорна ситуация и фолклорен факт. Различава се, по-нататък, архаичната, класическата и съвременната фолклорна култура с техните особености. Специално място се отрежда на постиженията на българската фолклористика и нейните емблематични имена и творби. Втората част на учебника е посветена на две големи области на фолклорното - фолклорната обредност и фолклорният епос.

Доц. Бочков е изброил и 18 цитирания на негови работи, вероятно само откритите от него.

Той е участвал с доклади пред редица научни форуми, общо осем участия.

Участвал е и в няколко изследователски проекта - четири през последните петнадесет години. Два от тях са свързани с културното наследство и културния туризъм, един с начина на разказване в един български регион, и един с развитието на човешките ресурси в университета.

От постъпването си на работа в НБУ доц. Бочков е изпълнявал нормата на научна заетост за всяка учебна година от минимум 40 стр. на година.

УЧЕБНА И ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

От постъпването си в НБУ на редовна работа през 2001 г. доц. Бочков е работил по следните бакалавърски програми: „Хуманитаристика“, „Социология и социална антропология“, „Антропология“, майнър „Българска етнология“, магистърска програма „Социална и културна антропология“, магистърска програма „Културен туризъм“ и др.

Той е разработил и преподавал 20 бакалавърски курса в посочените по-горе и в други програми, чието изброяване ще спестя, най-вече в департамент «Антропология», но и в други департаменти (като Хуманитаристика, Социология, Икономика, Туризъм, Чужди езици и култури); също три магистърски курса и пет извънаудиторни курса, а също така е водил стажове и практики за магистри. Кандидатът е покривал нормата на преподавателско натоварване за целия период - 120 часа средно годишно аудиторни занимания; 60 часа извънаудиторни. Средна оценка от студентите - над 4.00 за периода. Публикувал е изискваните учебни материали в книжен вид (бяха споменати два учебника) и в MOODLE. Под негово ръководство са завършили седем дипломанти (основно бакалаври и един магистър). Бил е ръководител на четири докторанта, от които трима защитили и един с право на защита.

АДМИНИСТРАТИВНА И ОБЩЕСТВЕНА РАБОТА

Нека започнем с това, че доц. Бочков е съучредител на департамент „Антропология“ в НБУ още през 1992 г. По-нататък ще изброя заеманите от него ръководни длъжности: ръководител на департамент „Антропология“ (1999 - 2002); декан на Факултета за базово образование (2002 - 2006); зам.-ректор по учебната дейност; зам.-ректор по качеството и акредитацията (2006 - 2012); най-сетне от 2012 г. и понастоящем - Ректор на НБУ

Доц. Бочков има значителна дейност по организацията и мениджмента на научната и учебната дейност на НБУ, особено в качеството му на ректор през последните години, а преди това като заместител и ректор по учебната дейност е акредитацията. Той е ръководил редица конференции, касаещи неща като: заетостта на преподавателите, развитието на учебните програми и изобщо програмната политика на НБУ, оценяването на студентите, атестирането на преподавателите, състоянието и перспективите на дистанционното обучение, политиката за привличане на нови студенти, системата за качество в НБУ, дейността на програмните съвети, електронното обучение и др. Малко са университетските дейности, с чието устройство да не се е занимавал.

Към това трябва да се добави участието на доц. Бочков в редица комисии към ръководните органи на НБУ - Настоятелството и Академичния съвет: Комисията за развитие на академичния състав, Комисията по наредбите, Комисията за развитие на ИИС, Комисията Еразъм, Комисията по стипендиите, Комисията за стратегическо развитие, Комисията по атестиране.

Той е участвал в три проекти за стратегическо развитие на НБУ («„Общество и околна среда», « Нови потребителски практики» и «Общоуниверситетски речник»), а един е ръководил („Веда Словена" - 140 години по-късно"):

Най-сетне, във връзка с университетската организация и учебна дейност са няколко курса, преподавани от доц. Бочков през 2012-2013 г., а именно «Управление на учебния процес» и «Управление на човешките ресурси и личностното развитие».

В личен план мога да отбележа изключителната колегиалност и отзивчивост на кандидата, умението му да се сработва с хората, което създава удовлетворение от работата с него.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Мисля, че казаното е достатъчно, за да обоснове категоричната ми подкрепа за кандидатурата на доц. д-р Пламен Бочков за професор на Нов Български Университет. Със своите публикации, преподаване и организационна дейност той е доказал високите си научни, преподавателски и организационни качества и напълно удовлетворява изискванията за професура.

Проф. ден. Румен Даскалов,
Нов Български Университет - София

20.11.2015 г.

София